

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ РЕГІОНАЛЬНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

На правах рукопису

Л А З У Р А К
Віра Володимирівна

РОЗВИТОК ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У ВИРОБНИЧІЙ
ІНФРАСТРУКТУРІ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ

08.06.01. - Економіка підприємств
і форми господарювання

А В Т О Р Е Ф Е Р А Т

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Львів - 1995

00778035 (U)

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана у державному університеті "Львівська політехніка".

Науковий керівник - доктор економічних наук, професор, академік Академії підприємництва та менеджменту України
КЧЗЬМІН Олег Євгенович.

Науковий консультант - доктор економічних наук
ПОПЛАВСЬКА Жанна Василівна.

Офіційні опоненти - доктор економічних наук, професор
ПРОДІУС Іван Прокопович.
- доктор економічних наук,
ГОРІН Михайло Петрович.

Провідна організація: Тернопільська академія народного господарства.

Захист відбудеться "28" 04 ..... 1995 р. о "11" години на засіданні спеціалізованої вченої ради Д.04.10.01 по захисту дисертацій на здобуття наукового ступеня кандидата наук у Інституті регіональних досліджень НАН України за адресою: 290008 м. Львів-8, вул. Театральна, 17.

З дисертацією можна ознайомитись в бібліотеці Інституту регіональних досліджень НАН України.

Автореферат розісланий "28" 03 ..... 1995 р.

Вчений секретар спеціалізованої вченої ради кандидат економічних наук..... В. І. Євтанецький

1. ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ.

1.1. Актуальність дослідження.

Однією з найхарактерніших рис національної економіки України є наявність в її структурі великих підприємств. Це пояснюється політикою "гігантоманії", яка домінувала в економіці колишнього Радянського Союзу. Кожне велике підприємство було змушене оточувати себе інфраструктурними складовими, які забезпечували його потреби в енергії, воді, транспорті, інформації, зв'язку тощо. В умовах жорсткої ринкової конкуренції успіх та виживання підприємства залежить не лише від результатів основної діяльності, але і від рівня його обслуговування (транспорт, зв'язок, діловим обслуговуванням, енерго-, водо-, газопостачанням).

Однак існуючі форми взаємовідносин між виробничою інфраструктурою та промисловим підприємством не здатні забезпечити її основне призначення. Складові виробничої інфраструктури найчастіше виступають у вигляді підрозділів підприємства. Працівники цих структур безпосередньо не працюють на ринку товарів (послуг) і не перебувають під впливом конкурентної боротьби, що спричиняє порівняно невисоку якість інфраструктурного обслуговування. Як наслідок, велике підприємство не отримує необхідні послуги у потрібному обсязі, а отже кінцеві результати будуть нижчими від тих, які вимагає ринок. Все це диктує необхідність пошуку нових економічних взаємовідносин між великими підприємствами і елементами його виробничої інфраструктури. Дослідження показують, що в осно-

ві цих взаємовідносин повинен лежати розвиток підприємництва у виробничій інфраструктурі.

1.2. Ступінь дослідження тематики.

Проблема вдосконалення функціонування виробничої інфраструктури постійно привертає увагу вітчизняних та закордонних вчених. Ними розроблялись, головним чином проблеми функціонування виробничої інфраструктури на загальнодержавному та регіональному рівнях, а саме: описано характер та структуру робіт, які складають систему інфраструктурних послуг, економічні відносини між елементами виробничої інфраструктури на різних рівнях виробничо-господарської ієрархії, взаємодія соціальної, інституційної та виробничої інфраструктури тощо. Виробничій інфраструктурі промислових підприємств уваги приділялося значно менше.

На сьогодні проблеми функціонування виробничої інфраструктури великих підприємств в умовах формування ринкових відносин в Україні практично не розв'язані. Відсутні обґрунтовані рекомендації з розвитку підприємництва та використання ринкових мотиваційних важелів для підвищення ефективності суб'єктів виробничої інфраструктури, налагодження нових економічних відносин між промисловим підприємством та складовими елементами його виробничої інфраструктури, оцінки економічного ефекту діяльності підприємницьких форм у виробничій інфраструктурі промислових підприємств. Саме необхідність наукового дослідження та розв'язання розглянутих проблем визначає вибір теми дисертації та її актуальність.

1.3. Мета і основні завдання наукового дослідження.

Метою даної роботи є розробка наукових і методичних засад створення та функціонування різних форм підприємницької діяльності у виробничій інфраструктурі промислових підприємств в умовах розвитку ринкових відносин. На відміну від інших робіт, в яких проблеми вдосконалення функціонування виробничої інфраструктури розглядаються в основному на галузевому та міжгалузевому рівнях, автором запропоновано рекомендації щодо створення комплексної концепції розвитку підприємництва у виробничій інфраструктурі промислового підприємства. Для досягнення поставленої мети в роботі вирішено наступні завдання:

- досліджені види діяльності у виробничій інфраструктурі промислових підприємств, проведено класифікацію можливих форм підприємництва та встановлено напрямки розвитку економічних взаємовідносин між промисловим підприємством та його виробничою інфраструктурою;

- виявлено фактори мотивації працівників виробничої інфраструктури промислових підприємств для формування ефективного механізму економічного стимулювання якості та кількості інфраструктурних послуг;

- розроблено методичні підходи до оцінки економічного ефекту від діяльності підприємницьких форм у виробничій інфраструктурі промислових підприємств, що дозволило розробити методичні рекомендації для визначення економічної ефективності діяльності цих форм.

1.4. Теоретична і практична цінність роботи.

Теоретичне значення результатів дослідження полягає в поглибленні знань про підприємницьку діяльність у виробничій інфраструктурі, методи створення інфраструктурних підприємств інфраструктури та мобільних колективів в умовах ринкових відносин. Основні теоретичні положення дисертаційної роботи покладено в основу методичних розробок з матеріального стимулювання працівників підприємницьких структур у виробничій інфраструктурі. Практичне значення дослідження полягає у розробці рекомендацій щодо створення підприємств виробничої інфраструктури та мобільних колективів на промислових підприємствах, які дозволять підвищити ефективність інфраструктурного обслуговування.

1.5. Наукова новизна.

Новизна дослідження полягає в обґрунтуванні теоретичних та у розробці методичних основ розвитку підприємництва у виробничій інфраструктурі шляхом поділу, демонополізації та приватизації великих підприємств і забезпечення їхньої ефективною діяльністю. Особисто дисертантом запропоновано новий підхід до розв'язання проблеми інфраструктурного обслуговування промислових підприємств, який базується на перетворенні складових виробничої інфраструктури у різноманітні форми підприємницької діяльності та мобільні колективи. Це дозволило вперше створити комплексну науково-обґрунтовану систему вдосконалення інфраструктурного обслуговування.

1.6. Рівень реалізації результатів дослідження.

Впровадження результатів основних положень дисертації здійснено на Львівському заводі гідромеханічних передач, на заводі "Біофізприлад" та в СКБ електричних машин та систем Державного університету "Львівська політехніка".

1.7. Апробація роботи та опублікування результатів наукових досліджень.

Про основні теоретичні положення і практичні результати досліджень доповідалось на наукових і науково-практичних міжнародних, республіканських, регіональних конференціях, які відбувалися в м. Пенза (1988, 1989, 1990 р.р.), м. Іжевську (1988 р.), м. Куйбишеві (1988 р.), м. Львові (1989 р.), м. Чернівцях (1993, 1994 р.р.) де вони отримали схвальну оцінку.

Результати дисертаційного дослідження знайшли відображення у програмі та навчально-методичних матеріалах курсу мікроекономіки, в економічній газеті України "Діло" та використані для розробки "Положення про організацію мобільних колективів на Львівському заводі біофізичних приладів".

Результати виконаних досліджень, теоретичні та методичні положення відображені в 10 опублікованих роботах загальним обсягом 28 друкованих сторінок, 2 статтях в економічній газеті України "Діло", а також у збірках науково-практичних робіт, матеріалів конференцій та семінарів.

1.8. Структура, зміст та обсяг дисертаційної роботи.

Структура дисертації підпорядкована ідеї формування найбільш повної та чіткої уяви про сутність та можливість запропонованих теоретичних та прикладних рекомендацій з ор-

організацію підприємницьких форм у виробничій інфраструктурі промислових підприємств. У вступі розкрито актуальність дослідження в умовах переходу до ринкової економіки, сформульовано мету і завдання дослідження, показано наукову новизну та практичне значення одержаних результатів, висновків та пропозицій. У першому розділі - "Теоретичні та прикладні аспекти підприємництва у виробничій інфраструктурі промислових підприємств" - досліджено стан і перспективи розвитку (підприємницької діяльності у виробничій інфраструктурі), проведено систематизацію та класифікацію видів діяльності (у виробничій інфраструктурі), встановлено напрямки розвитку підприємництва у виробничій інфраструктурі промислових підприємств. Другий розділ - "Організація підприємницької діяльності у виробничій інфраструктурі промислових підприємств" - присвячений розробці загальних положень з формування підприємств інфраструктури та мобільних колективів. У ньому визначаються етапи такого формування, напрямки виробничо-господарської діяльності, форми взаємодії суб'єктів підприємницької діяльності у виробничій інфраструктурі промислових підприємств. Третій розділ - "Економічні основи підприємницької діяльності у виробничій інфраструктурі промислових підприємств" - містить в собі методичні рекомендації з оцінки рівня послуг, які надаються підприємствами інфраструктури та мобільними колективами; розроблену автором систему показників, які відображають результати їхньої діяльності; обґрунтовану методику формування і розподілу Фонду розвитку підприємницьких форм у виробничій інфраструктурі промислового підприємства.

Дисертація обсягом 140 стор. машинописного тексту, включаючи 5 стор. додатків, містить 7 таблиць, 5 малюнків та 33 формули. Список використаної літератури складається з 138 позицій.

1.9. Особистий внесок дисертанта в розробку наукових результатів.

До основних наукових результатів, які становлять особистий здобуток дисертанта і виносяться на захист, належать наступні:

- класифікація видів діяльності та форм підприємництва у виробничій інфраструктурі, в основі якої лежить виділення юридичних осіб (підприємств, товариств, кооперативів) та мобільних колективів;

- економічний механізм взаємодії підприємницьких форм у виробничій інфраструктурі з промисловим підприємством на засадах формування асоціацій, консорціумів, холдінг-компаній, франчайзних та інших об'єднань;

- методичні рекомендації щодо оцінки діяльності виробничої інфраструктури на базі визначення рівнів інформаційного та документального обслуговування, коефіцієнта якості виконаних будівельно-монтажних робіт, рівнів й енергетичного обслуговування тощо;

- обґрунтування необхідності створення на промисловому підприємстві Фонду розвитку підприємницьких форм у виробничій інфраструктурі та розробка методичних положень з визначення його розміру в залежності від рівня інфраструктурного обслуговування;

- методика визначення економічного ефекту від діяльності підприємницьких форм в інфраструктурі, на якій базується визначення економії від власної діяльності суб'єктів виробничої інфраструктури та економії, яка утворюється на промисловому підприємстві в залежності від обсягів та якості інфраструктурних послуг.

1.10. Предмет і об'єкт дослідження.

Предметом дослідження є процес розвитку підприємницької діяльності у виробничій інфраструктурі промислових підприємств. Об'єктом дослідження вибрані складові елементи виробничої інфраструктури (транспорт, зв'язок, енергозабезпечення, інформаційне обслуговування тощо) великих промислових підприємств західного регіону України та іноземних фірм.

1.11. Методологія та методи дослідження.

Теоретичною та методичною основою дослідження є економічні теорії розвитку економіки на ринкових засадах. Автором використовувався досвід розвитку підприємств у виробничій інфраструктурі таких країн як Польща, Німеччина, Угорщина, Болгарія, США, Японія. У процесі дослідження використовувались методи системного аналізу, формальної логіки, економічно-математичного моделювання, математичного аналізу, теорії ймовірностей і математичної статистики.

Інформаційну базу дисертації склали статистичні і нормативні матеріали загальнодержавного рівня, дані звітів промислових підприємств різних галузей, первинні матеріали внутрішньозаводських ланок, результати експериментальних перевірок використання наукових рекомендацій та впровадження методичних положень у виробничій інфраструктурі промислових підприємств.

2. ОСНОВНІ ПОЛОЖЕННЯ ДИСЕРТАЦІЙНОЇ РОБОТИ.

2.1. Сутність та напрямки розвитку підприємництва у виробничій інфраструктурі промислового підприємства.

Виробничо-господарська діяльність здійснюється шляхом реалізації двох напрямів: основної діяльності, яка спрямована на створення матеріальних та нематеріальних благ і послуг допоміжної, головним завданням якої є забезпечення проведення основної діяльності. Допоміжну діяльність проводять складові елементи виробничої інфраструктури, які забезпечують зовнішні умови здійснення безпосередніх процесів виробничо-господарської діяльності (вантажний транспорт, електро-, газо-, водопостачання, складське господарство, зв'язок, інформаційне обслуговування, а також сфера ділових послуг – реклама та маркетингове обслуговування, оренда та лізинг, консультаційне обслуговування, інжиніринг тощо). Залежно від рівня ієрархії можна говорити про інфраструктуру загальнодержавну, регіональну, окремих організацій (підприємств). Залежно від абонента, якого обслуговують елементи інфраструктури, виділяють окремі її галузеві підсистеми: інфраструктуру промисловості, сільського господарства, будівництва тощо.

Проведені дослідження показують, що в сучасних умовах нарізла необхідність перебудови економічних відносин промислових підприємств з їхньою виробничою інфраструктурою. Постає необхідність налагодити економічні зв'язки, які дозволяють задіяти підприємницькі механізми у виробничій інфраструктурі та створити необхідні економічні та матеріальні стимули ефективної діяльності її підрозділів. Одночасно це дає

можливість поділити промислові підприємства, звільнити їх від виконання невласливих для них функцій.

Вивчення досвіду передових країн дозволило прийти до висновку, що складові елементи виробничої інфраструктури повинні отримати певну економічну самостійність та перетворитися в конкретні підприємницькі структури. Вони можуть виступати у формі юридичної особи або трудового мобільного колективу. Якщо складова є юридичною особою, то вона отримує повну економічну самостійність і буде співпрацювати з промисловим підприємством на договірній або іншій законній основі. Можливі варіанти, при яких взаємовідносини між суб'єктами виробничої інфраструктури і промисловим підприємством будуть побудовані на орендній основі. Юридичні особи (інфраструктурні підприємства) можуть виступати у вигляді підприємств, товариств, кооперативів, об'єднань тощо. На базі існуючих підрозділів виробничої інфраструктури можуть виникати малі або колективні підприємства, акціонерні товариства чи товариства з обмеженою відповідальністю, асоціації чи концерни та ін. Формування юридичної особи доцільне у випадках, коли підрозділ має свою чітко визначену територію, майно, відокремлені види діяльності, можливість надавати додаткові послуги для сторонніх організацій. В інших випадках юридичні особи можна не створювати, а застосовувати гнучкі форми колективної праці. Сучаснішою формою їхньої діяльності буде формування на базі підрозділів мобільних колективів, тобто груп працівників для виконання певних видів робіт, які мають тимчасовий характер, на засадах взаємозамінності, взаємодопомоги, спільності економічних інтересів (перш за все в

галузі оплати праці) тощо. Мобільні колективи, як правило, створюються на визначений термін і після виконання запланованого обсягу робіт можуть розформуватись, а їх працівники залучатися до роботи в інших підрозділах та службах підприємства. Класифікація суб'єктів підприємницької діяльності у виробничій інфраструктурі промислових підприємств наведена на рис. 1.1

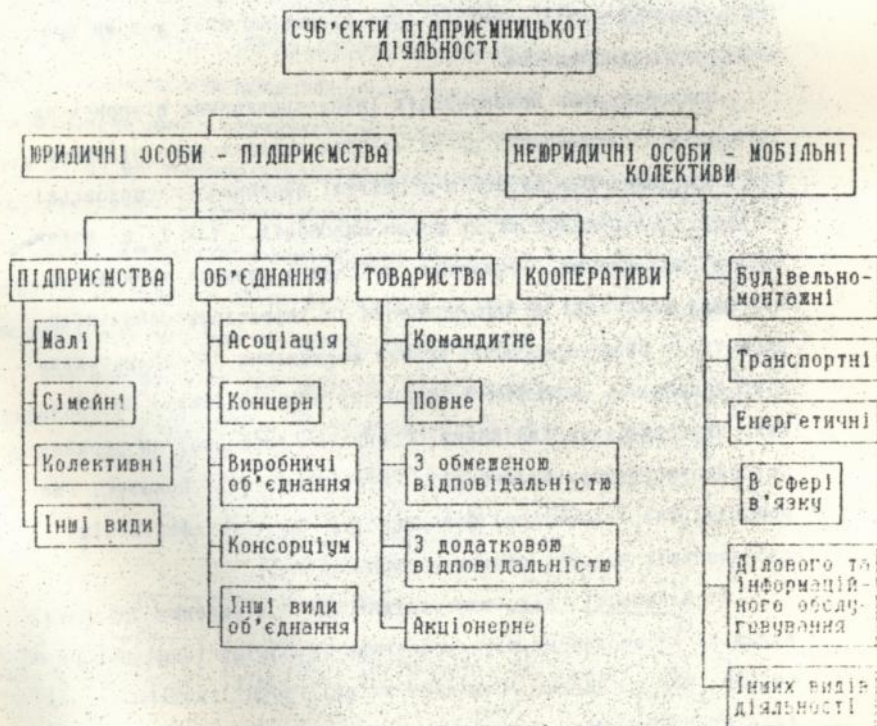

Рис. 1. Класифікація суб'єктів підприємницької діяльності у виробничій інфраструктурі.

2.2. Форми взаємодії суб'єктів підприємницької діяльності у виробничій інфраструктурі промислових підприємств.

Інфраструктурні підприємства можуть створюватись шляхом відокремлення зі складу промислового підприємства одного або декількох структурних підрозділів за ініціативою колективу працівників, адміністрації промислового підприємства, органу, уповноваженого управляти майном, якщо на це є згода власника майна та забезпечується виконання раніше прийнятих промисловим підприємством зобов'язань. Можливий варіант, при якому інфраструктурне підприємство буде засноване поза межами промислового підприємства.

Найдоцільніше приватизацію інфраструктурних підприємств здійснювати одночасно з приватизацією промислового підприємства. Це дозволить зберегти необхідні виробничо-господарські зв'язки як в процесі зміни форми власності, так і в нових економічних умовах. Зауважимо, що саме в процесі трансформації форм власності на промисловому та інфраструктурних підприємствах буде закладена основа формування об'єднань (холдінг-компаній, корпорацій, франчайзінгів та інших) на засадах приватної та змішаних (приватно-державної чи державно-приватної) форм власності. Світовий досвід показує, що приватні інфраструктурні підприємства працюють ефективніше і забезпечують високий рівень обслуговування.

В залежності від взаємовідносин з місцевими органами влади та промисловими підприємствами інфраструктурні підприємства можна умовно поділити на дві групи: дочірні, які зв'яжуть у певне об'єднання з промисловим підприємством (холдінг-компанія, корпорація тощо) і будуть виконувати замовлення місцевих органів влади на договірній основі; муні-

цільові, які будуть засновані на державній формі власності, підпорядковуватись державним органам влади і при необхідності будуть обслуговувати промислові підприємства на договірній основі.

Іншим напрямом організації виробничо-господарської діяльності у сфері виробничої інфраструктури промислового підприємства є формування мобільних колективів. З метою надання для них економічної самостійності, покращення обліку, підвищення ефективності діяльності доцільно відкрити субрахунок в бухгалтерії промислового підприємства. Це дасть можливість забезпечити функціонування принципів самокупності і самофінансування у діяльності мобільних колективів, спрямувати їх на досягнення певних фінансово-економічних результатів, створити передумови формування у працівників світогляду господаря. Мобільний колектив буде виконувати конкретні види робіт і отримувати за це відповідну плату згідно з укладеним договором між ним та промисловим підприємством.

Взаємовідносини між формами підприємницької діяльності у виробничій інфраструктурі та промисловим підприємством можуть бути оформлені у вигляді певного об'єднання (рис.2).

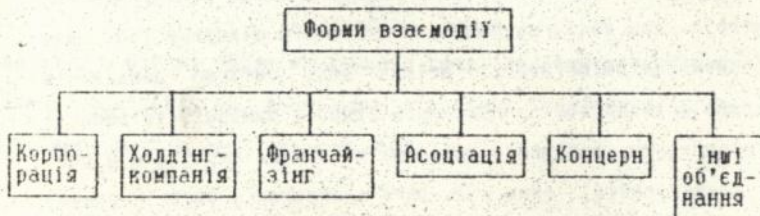

Рис. 2. Організаційні форми взаємодії суб'єктів підприємницької діяльності у виробничій інфраструктурі промислових підприємств.

Досвід країн з ринковою економікою показує, що найдоцільніше в основу кооперації між промисловим підприємством та формами підприємницької діяльності у виробничій інфраструктурі покласти систему франчайзних договірних відносин. Франчайзі здійснює свою підприємницьку діяльність під керівництвом франчайзера, забезпечуючи його інфраструктурними послугами. Економічні відносини франчайзі з франчайзером будуються на відрахуванні певних сум останньому згідно з угодою.

2.3. Економічний механізм взаємодії форм підприємницької діяльності у виробничій інфраструктурі з промисловими підприємствами.

В основі механізму взаємодії підприємницьких форм у виробничій інфраструктурі з промисловим підприємством повинна лежати максимальна економічна зацікавленість інфраструктурних підприємств і мобільних колективів у якісному і повному обслуговуванні промислового підприємства.

Проведені дослідження показують, що базою для оцінки повинна стати система показників, які відображають результати діяльності інфраструктурних підприємств чи мобільних колективів при обслуговуванні промислового підприємства. Для забезпечення об'єктивності оцінки дана система показників повинна формуватись за принципом єдності виміру і тотожності їх розрахунку. Доцільно, щоб дані показники виступали у формі коефіцієнтів, значення яких знаходились би в інтервалі від 0 до 1. Можна запропонувати наступні підходи до встановлення показників оцінки різних видів інфраструктурного обслуговування.

1. Коефіцієнт інформаційного обслуговування K_I підприємством інфраструктури (мобільним колективом) промислового підприємства можна визначити за формулою:

$$K_I = \frac{T - T_i}{T}, \quad (1)$$

де T_i - час простоїв промислового підприємства через несвочасне отримання інформації або її суттєву деформацію, год.;
 T - загальний час функціонування промислового підприємства, год.

Для обґрунтованого розрахунку цього показника у договорі між інфраструктурним підприємством (мобільним колективом) та промисловим підприємством необхідно вказати чіткий перелік інформаційних послуг та їх обсяги. Доцільно також налагодити облік надання інформаційних послуг, для чого ввести інформаційну карту, в якій знайдуть відображення всі відхилення в процесі інформаційного обслуговування.

2. Рівень обслуговування у сфері телефонного зв'язку та документального обслуговування пропонується вимірювати за допомогою двох показників:

$$K_{тз} = \frac{T - T_{тз}}{T_{тз}}, \quad (2)$$

де $K_{тз}$ - рівень обслуговування у сфері телефонного зв'язку;
 $T_{тз}$ - час, протягом якого був відсутній телефонний зв'язок або його якість була низькою, год.:

$$K_d = \frac{D - D_z}{D}, \quad (3)$$

де K_d - рівень документального обслуговування; D_z - кількість документів, які надійшли на промислове підприємство з

запізненням, шт.: Д - загальна кількість документів, які надходять на промислове підприємство, шт.

Для введення обліку доцільно використовувати карту порушень зв'язку та таблиць надходження документів. Загальний рівень телефонно-документального обслуговування К2 можна визначати за формулою:

$$K_2 = \sqrt{K_{тз} \times K_d} \quad (4)$$

3. Своєчасність виконання будівельно-монтажних робіт також можна визначити за допомогою двох показників. Коефіцієнт своєчасного виконання обсягу будівельно-монтажних робіт, Кб визначається за формулою:

$$K_b = \frac{B_a}{B_m} \quad (5)$$

де B_m - обсяг будівельно-монтажних робіт, які необхідно виконати згідно з договором між інфраструктурним підприємством та промисловим підприємством, нормо-години; B_a - обсяг будівельно-монтажних робіт, на які складені акти про виконання робіт, нормо-години.

Коефіцієнт якості виконаних будівельно-монтажних робіт розраховується за формулою:

$$K_v = \frac{O_p}{B_a} \quad (6)$$

де O_p - обсяг робіт, на які надійшли акти про виконання без зауважень до якості, нормо-години.

Загальний рівень будівельно-монтажного обслуговування К3 можна розрахувати за формулою:

$$K_3 = \sqrt{K_b \times K_v} \quad (7)$$

4. Коефіцієнт транспортного обслуговування промислового підприємства К4 пропонується обраховувати за наступною формулою:

$$K4 = \frac{T - T_n}{T}, \quad (8)$$

де T - обсяг транспортних операцій на промисловому підприємстві, тонно-кілометр; T_n - обсяг невиконаних транспортних операцій, тонно-кілометр.

5. Рівень енергетичного обслуговування $K5$ визначається за допомогою залежності:

$$K5 = \frac{\sum_i (t_i - t_{ni})}{\sum_i t_i}, \quad (9)$$

де t_i - час роботи підрозділу промислового підприємства, год; t_{ni} - простой i -го підрозділу через перерви у енергетичному обслуговуванні, год.

Аналогічний підхід можна застосувати для встановлення рівня інших видів інфраструктурних послуг.

Розглянуті методичні положення можуть бути основою формування економічного механізму взаємодії підприємницьких форм у виробничій інфраструктурі з промисловим підприємством. При цьому доцільно ґрунтуватись на наступних рекомендаціях. На промисловому підприємстві доцільно створити Фонд розвитку підприємницьких форм у виробничій інфраструктурі. Він може формуватись за рахунок відрахувань певного розміру з прибутку промислового підприємства (наприклад, 5%). Фонд умовно можна поділити на дві частини: а) частина Фонду, яка спрямовується на стимулювання діяльності інфраструктурних підприємств; б) частина Фонду, яка спрямовується на стимулювання працівників мобільних колективів. Поділ Фонду на ці дві частини може здійснюватись пропорційно до чисельності працівників, зайнятих на інфраструктурних підприємствах та мобільних колективах. Можливі ще інші принципи розподілу

При стимулюванні працівників мобільних колективів кошти Фонду фактично будуть використовуватись як доплати та премії працівникам мобільних колективів за успішно виконану роботу. Частина коштів Фонду розвитку підприємницьких форм у виробничій інфраструктурі, яка використовується для стимулювання діяльності інфраструктурних підприємств, буде перераховуватись на їх розрахункові рахунки.

Розподіл коштів Фонду між формами підприємницької діяльності у виробничій інфраструктурі повинен здійснюватись з врахуванням внеску кожного підприємства (мобільного колективу) у результати діяльності промислового підприємства. Оцінка такого внеску повинна базуватись на приведеній вище методиці визначення рівня інфраструктурного обслуговування промислового підприємства за відповідними функціями з врахуванням чисельності працівників, які працюють у складі конкретних суб'єктів виробничої інфраструктури. При цьому для кожного виду інфраструктурних послуг слід встановити допустиме (нормативне) значення рівня інфраструктурного обслуговування. Деякі промислові підприємства можуть, враховувчи складнощі у наданні певних інфраструктурних послуг, встановлювати допустимий рівень менший, ніж 1,0. При нарахуванні частини Фонду конкретному і-му інфраструктурному підприємству на першому етапі встановлюється величина коштів Фонду Φ_{in} , яка виділяється на частку рівня інфраструктурного обслуговування:

$$П = \frac{\Phi_{in}}{\sum_{j=1}^n \chi_{jxKj}} \quad (10)$$

де Φ_{in} - частина Фонду розвитку підприємницьких форм у виробничій інфраструктурі, яка спрямована на стимулювання ді-

альності інфраструктурних підприємств, крб.; K_i - допустимий (нормативний) рівень інфраструктурного обслуговування i -тим інфраструктурним підприємством; $Ч_i$ - чисельність працівників i -го інфраструктурного підприємства, чол.

Величина коштів Фонду, яку може отримати i -те інфраструктурне підприємство Φ_i , визначається за формулою:

$$\Phi_i = \Pi_{inf} \times K_i \times Ч_i, \quad (11)$$

де K_i - рівень інфраструктурного обслуговування, яке здійснює відповідне інфраструктурне підприємство; $Ч_i$ - чисельність працівників i -го інфраструктурного підприємства, чол.

Інфраструктурні підприємства можуть повністю отримати свою частку Фонду розвитку підприємницьких форм у виробничій інфраструктурі при умові, що рівні інфраструктурного обслуговування будуть відповідати допустимим (нормативним) значенням. При зменшенні показників K_1, K_2, K_3, K_4, K_5 на відповідну величину буде зменшуватись Фонд. Аналогічний підхід можна застосовувати при стимулюванні мобільних колективів при розподілі частини Фонду розвитку підприємницьких форм у виробничій інфраструктурі, яка спрямовується на стимулювання працівників мобільних колективів.

Важливою умовою ефективної діяльності підприємницьких форм у виробничій інфраструктурі є добре налагоджений механізм матеріального стимулювання їхніх працівників. Зрозуміло, що нарахування конкретної величини заробітної плати працівникам буде здійснюватись в межах коштів, які направляються на оплату праці. Для інфраструктурних підприємств ці кошти будуть представлені фондом споживання, який буде формуватись згідно з чинними методиками надходжень на підприємство

коштів за угодами про виконання робіт та з Фонду розвитку підприємницьких форм у виробничій інфраструктурі. Працівники мобільних колективів будуть оплачуватись за рахунок фонду матеріального стимулювання, який визначається як сума фонду оплати праці мобільного колективу та частини Фонду розвитку підприємницьких форм у виробничій інфраструктурі, яку зможе заробити мобільний колектив.

2.4. Економічна оцінка підприємницької діяльності у виробничій інфраструктурі промислових підприємств.

Діяльність підприємницьких форм у виробничій інфраструктурі покликана вирішувати два основних завдання. По-перше, в процесі інфраструктурного обслуговування інфраструктурні підприємства та мобільні колективи повинні працювати так, щоб забезпечити самофінансування, самокупність своїх витрат, та здійснення власної інвестиційної політики. По-друге, інфраструктурні форми підприємницької діяльності повинні забезпечити необхідний рівень інфраструктурного обслуговування промислового підприємства у вигляді конкретних послуг. Це є важливою умовою існування в ринкових умовах самого промислового підприємства. В результаті цього при визначенні економічної ефективності діяльності інфраструктурного підприємства слід враховувати два види економічного ефекту:

1. Економічний ефект від власної діяльності інфраструктурних форм.
2. Економічний ефект від забезпечення промислового підприємства інфраструктурними послугами.

При визначенні економічного ефекту від діяльності підприємницьких форм у виробничій інфраструктурі доцільно застосовувати традиційні методи, які базуються на встановленні таких показників, як умовно-річна економія, економія на приведених витратах, термін окупності, продуктивність праці, обсяги виробництва та реалізації продукції, трудомісткість продукції, фондомісткість та інші. Певне значення буде мати застосування методу, який базується на дисконтуванні ефекту від інвестування.

Особливе значення має оцінка економічної ефективності результатів інфраструктурного обслуговування формами підприємницької діяльності промислового підприємства. Величина економії E від покращення інфраструктурного обслуговування буде визначатись на базі оцінки зменшення втрат внаслідок усунення недоліків у процесі виконання інфраструктурних послуг. У загальному вигляді розрахункова формула набуває вигляду

$$E = B \times \Delta t, \quad (13)$$

де Δt - зменшення часу очікування промисловим підприємством інфраструктурного обслуговування інформацією, транспортом, зв'язком, будівельно-монтажними роботами тощо, год.; B - вартість однієї години роботи промислового підприємства, крб.

В свою чергу, вартість однієї нормо-години роботи промислового підприємства B може розраховуватись як:

$$B = \frac{P_p}{F_d}, \quad (14)$$

де P_p - обсяг реалізованої промисловим підприємством продукції, крб.; F_d - дійсний фонд робочого часу промислового підприємства, год.

3. ВИСНОВКИ І РЕКОМЕНДАЦІЇ.

1. Підвищення ефективності діяльності виробничої інфраструктури промислового підприємства вимагає формування підприємницьких форм у вигляді інфраструктурних підприємств (шридричних осіб) та мобільних колективів (нешридричних осіб).

2. Економічний механізм взаємодії мобільного колективу та інфраструктурного підприємства з промисловим повинен базуватися на засадах формування асоціацій, консорціумів, холдинг-компаній, франчайзних та інших об'єднань.

3. Оцінку результатів інфраструктурного обслуговування основного підприємства слід здійснювати з врахуванням рівнів інформаційного, документального, транспортного, енергетичного та інших видів обслуговування.

4. З метою посилення економічного стимулювання діяльності підприємницьких форм у виробничій інфраструктурі при заступнику директора промислового підприємства з виробництва пропонується створити Фонд розвитку підприємницьких форм у виробничій інфраструктурі, який буде складатись з двох частин: частина Фонду, яка спрямовується на стимулювання діяльності інфраструктурних підприємств; частина Фонду, яка спрямовується на стимулювання працівників мобільних колективів.

5. При визначенні економічної ефективності діяльності підприємницьких форм у виробничій інфраструктурі планово-економічному та планово-фінансовому відділам промислового підприємства пропонується використати розроблений підхід, що базується на визначенні економічного ефекту двох видів, а

саме: від власної діяльності підприємницьких форм у виробничій інфраструктурі і від забезпечення промислових підприємств інфраструктурними послугами.

4. ОСНОВНІ ПУБЛІКАЦІЇ НА ТЕМУ ДИСЕРТАЦІЇ.

- 4.1. Лазурак В.В. Ефективність та проблеми підрядних та кооперативних форм організації праці. - Тези доповідей всесоюзної практичної конференції. - Іжевськ: 1988. - 156 с. - с.99-101. (російською мовою).
- 4.2. Лазурак В.В. Протизатратні механізми в госпрозрахункових мобільних колективах. - Тези доповідей науково-технічної конференції. - Пенза: 1988. - 70 с. - с.52-54.
- 4.3. Лазурак В.В. Внутрішньо-виробничий госпрозрахунок (організація та шляхи використання). - Тези доповідей науково-технічної конференції. - Куйбишев: 1988. - 69 с. - с.36. (російською мовою).
- 4.4. Кузьмін О.Є., Вільховський П.А., Лазурак В.В., Рудницька О.М. - Передовий досвід організації мобільних колективів в нових умовах господарювання машинобудівного підприємства. - Інформаційний листок, вип.1 - 8 с. - (російською мовою).
- 4.5. Лазурак В.В. Оплата праці мобільних колективів. - Тези доповідей науково-технічної конференції. - Пенза: 1989. - 69 с. - с.53-54. (російською мовою).
- 4.6. Кузьмін О.Є., Лазурак В.В. Створення мобільних колективів - умова активізації людського фактору при виконанні будівельних робіт на машинобудівному підприємстві. - Тези доповідей науково-технічної конференції. - Пенза: 1989. - 64 с. - с.28. (російською мовою).

- 4.7. Лазурак В.В. Допоможуть акціонерні товариства закрито-го типу. - Економічна газета України "Діло", 1992. - № 88. - с.3.
- 4.8. Лазурак В.В. Статистика правди не каже, бо не знає - Економічна газета України "Діло", 1992. - № 64. - с.4.
- 4.9. Калиновська Н.Л., Лазурак В.В., Мілштіна Н.Б. Проблема мобільності трудових ресурсів на сучасному етапі. - Тези доповідей науково-технічної конференції. - Чернівці: 1993. - 54 с. - с.42-44.
- 4.10. Носов О.Ю., Лазурак В.В. Проблеми вибору розвитку вільних економічних зон. - Тези доповідей міжнародної науково-практичної конференції "Вільна економічна зона - як форма регіонального розвитку". - Чернівці: 1994. - 95 с. - с.60-62.

А Н Н О Т А Ц И Я

ЛАЗУРАК В.В. "Развитие предпринимательства в производственной инфраструктуре промышленных предприятий".

Диссертация на соискание ученой степени кандидата экономических наук по специальности 08.06.01 - Экономика предприятий и формы хозяйствования.

Университет "Львівська політехніка", Львов, 1994.

Защищается рукопись диссертации, в которой исследуются теоретические вопросы создания мобильных коллективов и инфраструктурных предприятий. Установлено направление развития экономических отношений между промышленным предприятием и его производственной инфраструктурой, приводятся методичес-

кие рекомендации для материального стимулирования работы работников мобильных коллективов и инфраструктурных предприятий, установлены методические подходы к оценке экономического эффекта от деятельности предпринимательских форм в производственной инфраструктуре промышленных предприятий.

Ключевые слова:

Мобільний колектив, Інфраструктурне підприємство, Фонд розвитку, виробнича інфраструктура.

Annotation.

Lazurak V.V. Development of an entrepreneurship into a production infrastructure of industrial establishments.

The thesis for pretending of the candidate economical sciences scientific title by specialty 08.08.01 - "Economics of production and forms of economy", state university "Lviv politechnic", Lviv, 1994.

Ten scientific articles are proofed. They are included theoretical research of mobile work groups and infrastructure's establishments. The thesis are determined possible ways of development of economical relations between industrial establishments and its production infrastructure. In this thesis are offered methodological recommendations for financial stimulation of mobile work groups staff. The thesis reflects the principal approaches for economical effect estimation of activity results of entrepreneurship's forms in production infrastructure at industrial establishment.

Ray —

447587

AB 32.24

AB 32.241

Зам. № 31. Підписано до друку: 15.03.1995.
Формат 60x84/16. Ум. друк. лрх. 1,0. Тираж 100 пр.

Ротапринт Львівської наукової бібліотеки ім. В. Стефаника
АН України. Львів, вул. Лермонтова, 15.